

Оригинални научни рад

УДК: 338.48-53(497.11)

Излетнички туристички производ општине као допринос развоју градског туризма Београда: Студија случаја градске општине Сурчин

Сара Станић Јовановић^{1*}

¹ Студент докторских студија, Универзитет у Београду, Географски факултет

Сажетак: Сурчин представља најмлађу београдску општину која се захваљујући богатству природних и културних ресурса, као и добром саобраћајно-географском положају издвојила у укупној туристичкој понуди Београда као интересантна излетничка туристичка дестинација. Излети, екскурзије, крстарења, кратка тематска разгледања представљају само део излетничког туристичког производа сурчинске општине. Пратећи савремене светске трендове на туристичком тржишту и активирањем туристичке понуде рубних градских општина, доприноси се развоју градског туризма Београда, кроз обогаћење туристичке понуде и иновирање садржаја боравка домаћих и страних посетилаца. Циљ овог рада је да се укаже на излетнички туристички производ општине Сурчин као допринос развоју градског туризма Београда. Методе коришћене у раду обухватају кабинетски и теренски рад кроз анкетно истраживање.

Кључне речи: излетнички, туризам, Сурчин, развој
JEL класификација: L83, Z32

Excursion tourism product of municipality as a contribution to the development of urban tourism in Belgrade: A Case Study of the City Municipality of Surčin

Abstract: Surčin represents the youngest Belgrade municipality which, due to the richness of its natural and cultural resources, as well as favourable traffic and geographical position, features the overall tourist offer of Belgrade as an interesting excursion tourist destination. Day trips, excursion tours, cruises, short thematic sightseeing tours are only part of the excursion tourism product of Surčin municipality. Following the global trends in the tourist market and activating the tourist offer of marginal urban municipalities contribute to the development of Belgrade urban tourism through the enrichment of the tourist offer and innovation of contents of the local and foreign visitors stay. The aim of this paper is to point out the excursion tourism product of Surčin municipality as a contribution to the development of Belgrade urban tourism. The methods used in the work include office and field research using the survey.

Keywords: excursion, tourism, Surčin, development
JEL classification: L83, Z32

* sara.stanic.zemun@gmail.com

1. Увод

Излетнички туризам у Србији последњих деценија у његовим одређеним сегментима, попут омладинског, односно школског туризма, бележи константан туристички промет и поред низа лимитирајућих фактора. То су организационе мањкавости, застарелост понуде, неадекватност инфраструктуре у земљи и друге слабости субјективне природе, поред објективних тешкоћа везаних за политичко-безбедносну и социо-економску нестабилност у Србији у протеклом периоду. Због последица светске економске кризе, а уз постојање негативних аспеката које доноси цивилизација (бука, стрес, премор, нездрав живот, брз животни темпо, замореност...), излетничка кретања која прате светски тренд узимања више краћих одмора у току године, уједно и представљају одлична решења, која уз минимална улагања у туристичку понуду Србије, могу задовољити туристичку тражњу, а тиме и допринети развоју туризма на туристичком тржишту земље.

Излетнички туристички производ општине Сурчин, као најмлађе београдске општине, коју карактерише очуван биодиверзитет, богато културно наслеђе и погодан положај у непосредном окружењу престонице, последњих година постаје све траженији на туристичком тржишту Београда и шире. Значајни напори које је Градска општина Сурчин у протеклом периоду уложила у планирање и изградњу туристичке инфраструктуре и валоризацију аутентичних локалитета на подручју јужног дела општине афирмисала су развој излетничких кретања. Излети и екскурзије у форми полудневног или целодневног разгледања са укљученом посетом аутентичних локалитета, крстарење реком Савом и традиционална угоститељска понуда (сремачки гастрономски специјалитети), само су неки од већ препознатих излетничких туристичких производа Сурчина који доприносе развоју градског туризма Београда.

Циљ рада је указивање на излетнички туристички производ општине као допринос развоју градског туризма Београда кроз студију случаја градске општине Сурчин. Промоцијом излетничког туристичког производа општина, као саставних делова града, са посебним акцентом на развој некада приградских, а данас рубних делова Београда, уједно се промовише и развој градског туризма и обогаћује садржај боравка страних туриста у њему. Са друге стране, рубни делови градова, некадашње неразвијене приградске општине, кроз креирање излетничког туристичког производа могу постићи шансу за будући развој подручја и подизање видљивости на туристичкој мапи Београда.

2. Теоријско-методолошке претпоставке градског туризма

Реч урбанизација потиче из латинског језика (*урбс* град, *урбанус* градски). Урбани туризам, подразумева путовање са посетом градовима из различитих разлога: разгледање, куповина (шопинг), посета родбини или пријатељима, пословни разлози, култура, провод, забава, разонода и слично. Иако се масовније развио тек у последњим деценијама 20. века, туризам у урбаним подручјима није нов феномен, будући да се још од античког времена путовало у градове из сличних разлога као данас. Од 50-тих година 20. века, када је започела ера тзв. масовног туризма, градови су представљали генераторе туризма, док је рецептивни туризам у њима (дакле урбани) био релативно занемарљив. Тек од краја 70-их година туристичке посете великим градовима добиле су масовнији карактер, дајући свој допринос урбаним економијама. Дуго времена туризам је повезиван са

центрифугалним токовима градских становника који су на годишњи одмор или излет одлазили на село или море. Концепт урбаног туризма дошао је на ред за истраживање тек у 80-тим годинама 20. века, када је постало очигледно да се многи градови развијају у важне туристичке дестинације (Jafari, 2000).

Ashworth и Page (2011) указују на следеће карактеристике урбаног туризма: иако је то изузетно важан облик туризма, тешко га је прецизно дефинисати као феномен; градови са највећим прометом су мултифункционални ентитети који без тешкоће апсорбују туристе; туриси интензивно користе разне урбане објекте и услуге, али је мало тога у граду посебно креирано само за туристичку употребу; туризам може граду донети знатне економске користи, али градови чија привредна активност највише зависи од туризма често остварују и најмању корист, управо градови са јаком и разноврсном привредном структуром остварују највише користи од туризма, иако су од њега најмање зависни.

Постоје мишљења да урбани туризам укључује следеће активности: разгледање, посета музејима и галеријама, одлазак у позоришта, на концерте и на плесне забаве, посета из образовних разлога, шопинг, фестивали и догађаји, конференције и пословни састанци, посета ресторанима, кафетеријама, баровима и ноћним клубовима, посета пријатељима и рођацима (Smith et al., 2010).

У анализи структурних промена које испољава европска туристичка тражња наводи се низ фактора од утицаја на ордељење за урбани туризам као додатно, тј. секундарно путовање. То су: ниске авио тарифе у ваздушном саобраћају, право на дужи годишњи одмор и одсуство, распоред трајања националних и верских трајања омогућава појаву „продуженог“ викенда, компресија времена и простора као резултат унапређења саобраћајне технологије, путовање се све чешће перципира као социјална, психолошка и рекреативна потреба (Page, 2010).

Када је у питању типологија дестинација урбаног туризма Schofield (2001) је издвојио неколико заједничких карактеристика свих урбаних дестинација:

- у градовима постоји концентрација трговина, индустрија и услуга, они су главни саобраћајни чворови и густо насељени
- градови су центри интензивних интеракција међу људима па није случајно што многе од савремених туристичких активности имају додир са урбаним подручјима
- градови служе као капије туристима који посећују неку земљу
- градови функционишу као смештајна база за туристе који одатле одлазе на излете у рурална подручја, али и као дестинација за себе
- актуелни трендови у туристичким активностима, попут раста кратких путовања, допринели су порасту посете великим градовима.

Суштина градова који имају и туристичку функцију је, како примећују, Shaw и Williams (1994) да градски центри имају такву концентрацију ресурса и атрактивности да могу задовољити потребе како туриста, тако и локалног становништва. Градски центри често представљају основу туристичких кретања јер туристи прво дођу у одређени градски центар, а након тога посећују остале туристичке атрактивности. Понуда туристичких капацитета је у градским областима, где је категоризација и инвентари капацитета од стране географа довела до истраживања о расподели хотела, ресторана, атрактивних места за куповину, ноћног живота и других услуга (Вујовић, Цвијановић, Штетић, 2010). Основна мотивација путовања претпоставља бег из урбаног/пренасељеног, загађеног градског језгра према очуваној природи. Они првенствено представљају емитивна подручја за туризам. Али у одређеној мањој или већој мери, зависно од туристичко-географског положаја и мотивског наслеђа могу да имају контрактивни значај за домаћа и инострана туристичка кретања (Штетић, Годоровић, 2010).

3. Карактеристике излетничког туристичког производа

Излети представљају врсту туристичких аранжмана, чије је најбитније обележје путовање на ближе дестинације у релативно кратком времену. Као облик туристичког кретања, излети су истовремено и рекреативног и културног обележја; рекреативни су јер су краткотрајни (полудневни, до највише дводневних), те у основи имају смисао предаха, а културни, јер одражавају схватање значаја таквог кретања (Спасић, 2004).

И излет и екскурзија се често користе као допуна приликом дужег путовања или посете, односно боравка у одређеној дестинацији. Најчешће се излетом у туризму сматра краће путовање од неколико сати до једног дана, па га третирамо као полудневни или целодневни излет. Ако је реч о вишедневном излету подразумева се путовање у одређену туристичку дестинацију у којој се борави претежни део времена, при чему су могући краћи излети у непосредну околину (Штетић, 2003). Уобичајено је да излети не трају дуже од 24 часа што значи да за разлику од других облика туристичких аранжмана не укључују услуге ноћења (Вуконић, 1993).

Немачки језик има јасну одредницу речи излет - *ausflug*, док енглески језик отвара могућности за широку расправу по том питању. Често се за популарне излете у природи користи термин пикник (*picnic*), док се за обилазак културне баштине најчешће користи термин екскурзија (*excursion*). Оба термина имају превод излет, односно разонода (Гарача, Обрадовић, 2006).

Исто важи и за појам излетника, који се може означити и као *picnicker*, и као *excursionist*. Речник страних речи појам екскурзије објашњава као излет, кратак пут, односно путовање ради провода (Клаић и др., 1999).

Излетничка кретања се разликују од осталих углавном по времену трајања, а мање и по радијусу. То су краткотрајна кретања у ближу и даљу околину туристичких дисперзива. Најчешћи облици излета су полудневни - тамо где се ради једнократно и дводневни - где радна недеља траје пет дана. Кретања која трају преко два дана не могу се уврстити у излетничка, не због тога што се може јако повећати њихов радијус, већ зато што су то ређи случајеви или стога што се ради о некој основној потреби, те се може говорити о другом облику туристичког кретања. Радијус и величина дисперзивно-излетничко зоне не могу бити чврсти критеријуми за диференцирање ове врсте туристичких кретања. То су веома релативни показатељи који показују, не само утицај економских могућности и брзину саобраћајних средстава, већ и богатство и разноврсност туристичких мотива. Проблем туристичке рекреације, као фактора продуктивности рада, све успешније се решава у концепцији и организацији излетничких кретања (Штетић, 2003).

Излетничка кретања подразумевају организацију свих врста краћих путовања реализованих збох провода и задовољства, док екскурзиона кретања представљају део излетничких туристичких путовања, који се под тим називом употребљавају по правилу за вишедневне излетничке туре, а подразумевају обавезну групу учесника, као и тематски унапред припремљен садржај путовања (Станић, 2010).

Поред излетничких туристичких кретања, по свом значају се истичу и екскурзиона кретања. Као тип комбинованих туристичких кретања, екскурзије могу бити њихов продужетак. Потреба за овом врстом кретања је двојака: упознавање нових мотива и подручја (културна потреба) и туристичка рекреација (Лазич, Кошић, 2004).

Дечија екскурзиона кретања су екскурзије који се организују искључиво за децу, најчешће млађег узраста. Према карактеру путовања, дечија екскурзија се може

сврстати у туристички аранжман, односно туру, док, у ширем смислу представља производ специјализоване туристичке агенције која се бави дечијим и омладинским туризмом. У својој основи, полудневне и једнодневне екскурзије деце предшколског узраста, поред васпитно-образовне функције истичу и смисао кратког предаха и опуштања (Станић Јовановић, 2015).

Кратак одмор или викенд тура као део излетничког туризма је све присутнији како на светском тржишту туристичке тражње и понуде, тако и код нас. Углавном се за овај вид путовања одлучују парови, мада се може десити да то буду и индивидуални гости или мање организоване групе, хомогене или хетерогене. Велики број туристичких агенција како у свету, тако и у Србији, базира своју туристичку понуду у периоду слабије сезоне, управо у креирању интересантних и што обухватнијих викенд-излета. Викенд туре, односно излети се могу везивати за посао, у смислу одређеног семинара или едукативног, односно наградног путовања за извесни пословни колектив; или за породицу, у смислу забавних, културних и других садржаја. Овај туристички производ нема сезонски карактер али је веома еластичан у односу на цену (Штетић, Шимичевић, Станић, 2011).

Како је девизни прилив од туризма из године у годину мањи од девизног одлива од туризма у Републици Србији (Гњатовић, Лековић, 2015), неопходно је фокусирати се на развој туристичких производа у земљи који немају изражен сезонски карактер и могу се креирати и у периоду слабије сезоне.

4. Основна обележја Градске општине Сурчин (Београд)

Градска општина Сурчин представља најмлађу (седамнаесту) београдску општину, формирану 2004. године од дела општине Земун. Налази се око двадесет километара западно од центра Београда, а захваљујући повољним географским карактеристикама сврстава се у зелени појас главног града Србије. Прва и најчешћа асоцијација на Сурчин је аеродром “Никола Тесла”, по чему је ова општина и позната (Станић Јовановић, 2015).

Смештен у Панонској низији, на њеном јужном ободу уз реку Саву, Сурчин представља најзападнији део равничарског простора територије града Београда, обухватајући најплоднија земљишта на његовом подручју (Група аутора, 2012).

Повољан саобраћајно-географски положај општине Сурчин дефинисан је правцима: коридор Аутопута Београд-Загреб М1 (Е70), делови обилазнице око Београда М-22 (Е763 или Е75), железничка пруга која повезује међународну пругу Београд-Шид-Загреб и Београд-Бар, као и регионални путеви који повезују општину са Новим Београдом, Земуну, Пећинцима и Чукарицом. Река Сава протиче кроз јужни део општине у дужини од 46. километара, па општина поседује повољне услове за развој воденог саобраћаја. Представља значајан потенцијал искоришћавања пловног пута реке Саве и њеног повезивања са реком Дунав, европским коридором 7 (Група аутора, 2007).

У хидролошком погледу подручје сурчинске општине припада сливу реке Саве, која поседује међународни значај. Представља значајан водени ресурс за развој наутичког и транзитног туризма као и спортско-рекреативних активности на води. Велике шумске површине (Бојчинска шума, шума Гибавац), ловишта (Црни луг и Добановачки забран), као и водене површине рибака (Бечменска бара, Живача, Фенечка бара), Саве и канала обилују разноврсном флором (храст, јасен, цер, липа, граб) и фауном (риба: шаран, амур, толстолобик, сом, смуђ, штука, бабушка, као и дивљач: јелен, дивља свиња, зец, фазан, препелица и друге), па биогеографске

карактеристике подручја представљају богату ресурсну основу за развој различитих видова туризма (Станић, 2013).

Слика 1. Положај општине Сурчин у Србији и Београду

Извор: (www.info-tours.net)

На подручју Сурчина очувана је културна баштина која је настајала од периода праисторије до данас. Од утврђених културних добара, 9 је споменика културе, 2 археолошка налазишта и 1 знаменито место. Од добара која уживају статус претходне заштите, постоје 2 објекта народног градитељства, 2 архитектонска објекта градске архитектуре и 34 археолошка локалитета. Када су у питању културно-историјска добра на подручју општине Сурчин, манастир Фенек заузима значајно место. По предању, у II половини 15. века саградили су га Стефан и Ангелина Бранковић, док први писани запис потиче из 16. века (1563. год.). Са десне стране пута који води од Јакова према Бољевцима налази се Златни крст, камен-међаш некадашњег имања манастира Фенек постављеног 1747. године. Назив је добио према легенди да се домет турских топова који су погађали Србе који су бежали преко Саве у Хабзбуршку монархију завршавао управо на овом месту. Када је реч о евидентираним културним добрима на подручју општине Сурчин издваја се и Музеј ваздухопловства, заправо Музеј југословенског ратног војног ваздухопловства, основан 1957. године, који данас посетиоцима пружа прилику да прошетају кроз читав век авијације. По броју вредности експоната сврстава се у 10-водећих институција ове врсте у свету (Станић, Дражић, 2013).

На територији Сурчина налазе се следећи смештајни капацитети: Наутичко село „Бисер“ у Бољевцима; Бојчинске брвнаре у Прогару; Апартаменти Клуба „С“ у Јакову; Апартаменти базена „Queen“ у Добановцима; Мотел „Малињак“ у Сурчину; Апартаменти „Златибор“ у Сурчину. Ни један од поменутих објеката није прошао кроз систем категоризације из чега произилази да на подручју Сурчина не постоје категорисане смештајне јединице (Штепић, Станић, 2014).

Етно кућа „Стајков“ у Бољевцима је изложбени простор који показује културу живљења Срба и Словака са почетка прошлог века. Винарија „Секулић“ годинама производи вина на традиционалан начин на какав се производе вина у Срему. На обронцима Јаковачке шуме смештен је аутентичан кутак сремачког амбијента – Салаш „Стремени“. У склопу салаша се поред зоне шеталишта, парка за децу и баште под отвореним небом, налазе етно ресторан Стремени и Коњички клуб Стремени. Посетиоцима су осим боравка у природи, уживања у специјалитетима војвођанске кухиње, обуке јахања, шетње на коњима за најмлађе, возње фијакером и коњобусом, доступна и уживања на манифестацијама које салаш успешно организује из године у годину (Станић Јовановић, 2015).

Подручје најмлађе београдске општине (Сурчина) има карактеристике излетишта, односно туристичке дестинације подесне за полудневне и једнодневне посете.

Туристичка понуда сурчинске општине занимљива је као део атрактивних програма *city-break* туризма града. Како је Сурчин једина београдска општина на чијој територији се налази међународни аеродром, бржи развој тзв. *Low cost* авио компанија и њихова сарадња са великим европским и светским туроператорима допринеће ефикаснијем позиционирању сурчинске општине на међународном туристичком тржишту. Река Сава, очувани биодиверзитет, велике површине под шумом, уређена излетишта и пристани, рурална аутентичност, близина аеродрома, постојање заштићених природних и културних ресурса, као и бројни изграђени туристички потенцијали представљају основу туристичке понуде сурчинске општине (Станић Јовановић, Јовичић, Дражић, 2015).

Схватајући значај туристичке промоције локалних заједница, неке београдске општине (попут Сурчина), су већ основале своје туристичке организације (Милић, 2014).

5. Студија случаја: Излетнички туристички производ Градске општине Сурчин (Београд)

Методe коришћене у овом раду обухватају теренско и кабинетско истраживање. Теренским истраживањем добијени су подаци из примарних извора (запослени у општини Сурчин, Јавном предузећу за спорт и рекреацију и Јавном предузећу за туризам), релевантни за разумевање истраживаних појава. Истраживање је обављено анкетирањем случајног узорка личним контактом. Анкетно истраживање обављено у марту 2015. године, обухватило је узорак од 50 запослених лица у општини Сурчин, Јавном предузећу за спорт и рекреацију и Јавном предузећу за туризам. Величина узорка од 50 испитаника се може сматрати задовољавајућим уколико се узме у обзир релативно мали број кадрова у поменутиим институцијама у односу на веће београдске општине и може се рећи да је репрезентативан уколико се упореди са неким другим истраживањем¹. Анкетни лист је састављен од 9 тврдњи, које су осмишљене да покажу став запослених у општини Сурчин, Јавном предузећу за спорт и рекреацију и Јавно предузећу за туризам, као представницима јавног сектора на локалном нивоу (локална самоуправа), када су у питању могућности за развој излетничког туризма заснованог на: природном окружењу, културном наслеђу, догађајима, авантури & спорту & рекреацији, аутентичној понуди и локалној традицији, као и деловима кратког градског одмора и програмима крстарења на подручју Сурчина као туристичке дестинације. Истражене су следеће тврдње: Сурчин као туристичка дестинација поседује могућност за развој излетничког туристичког производа (излет, екскурзија); излетнички туризам представља савремени тренд и развојну шансу у Сурчину; маркетинг у понуди излетничког туристичког производа у Сурчину као туристичкој дестинацији је на задовољавајућем нивоу. У истраживању је коришћена Ликертова скала, где се од испитаника очекивало да изразе свој степен слагања у интервалу од потпуног неслагања до потпуног слагања са тврдњом (1-5). Обрада података извршена је у програмском пакету за статистичку обраду и анализу података (SPSS 20.00). Приликом анализе резултата примењена је дескриптивна статистичка анализа. Статистичком анализом обухваћене су аритметичка средина и стандардна девијација. Што је већа вредност аритметичке средине по појединим ставовима то је веће слагање са тим ставом. У

¹ Станић, Павловић, 2014 (50 испитаника).

наредним табелама представљене су структура испитаника и вредности дестриптивне статистике.

Табела 1: Структура испитаника

Карактеристике	Апсолутне фреквенције	Процент (%)
Пол		
Женски	35	70
Мушки	15	30
Институција		
Јавно предузеће за туризам	10	20
Јавно предузеће за спорт и рекреацију	10	20
Градска општина Сурчин	30	60
Године старости		
Испод 20	-	-
21-30	13	26
31-40	18	36
41-50	13	26
51-60	6	12
Преко 60	-	-

Извор: (Аутор на основу обраде података)

Међу испитаницима обухваћеним анкетом истраживања предњаче жене, највећим бројем запослене у Градској општини Сурчин. Када су у питању године старости, у анкетном истраживању су учествовали испитаници између 24 и 53 године.

Табела 2: Дескриптивна статистика

Став	Прос. вредн.	Стан. дев.
Сурчин као туристичка дестинација поседује могућност за развој излетничког туризма	4,70	0,61
Излетнички туризам представља савремени тренд и развојну шансу у Сурчину	4,50	0,58
Маркетинг у понуди излетничког туристичког производа у Сурчину као туристичкој дестинацији је на задовољавајућем нивоу	2,12	1,14
Сурчин поседује могућности за развој излетничког туристичког производа града заснованог на: - Природном окружењу (лов, риболов, екотуризам, одрживи, рурални туризам, боравак у природи)	4,36	0,60
- Културном наслеђу (обилазак културно-историјских споменика, религијски туризам, образовни, културне, винске, гастрономске туре)	3,20	0,88
- Догађајима (конгреси, манифестације, фестивали, конференције, изложбе, сајмови, карневали, наука)	3,42	0,88
- Авантури & спорту & рекреацији (параглајдинг, јахање, пешачење, бициклизам, paintball, спортови на води-скијање, рафтинг, кајак, кану)	4,74	0,69
- Аутентичној понуди и локалној традицији (специјалне, тематске туре)	3,86	0,88
- Деловима кратког градског одмора & програмима крстарења (<i>City break</i> , наутички туризам)	4,80	0,57

Извор: (Аутор на основу обраде података)

Дескриптивном статистиком (Табела 1.) утврђено је да средње вредности ставова варирају од најниже вредности 2,12 до највише вредности 4,80. Најнижа вредност (став маркетинг у понуди излетничког туристичког производа у Сурчину као туристичкој дестинацији је на задовољавајућем нивоу), указује да маркетинг није на задовољавајућем нивоу, док највиша вредност показују да Сурчин поседује могућности за развој излетничког туристичког производа заснованог на деловима кратког градског одмора и програмима крстарења (*city-break*, наутички туризам). Резултати истраживања приказани у овом раду показују да Сурчин поседује могућности за развој излетничког туристичког производа заснованог на: природном окружењу, авантури & спорту & рекреацији, као и да Сурчин као туристичка дестинација поседује могућност за развој излетничког туризма и да излетнички туризам представља савремени тренд и развојну шансу у Сурчину. Нешто ниже добијене средње вредности ставова односе се на могућности за развој излетничког туристичког производа у Сурчину заснованог на: аутентичној понуди и локалној традицији, догађајима и културном наслеђу. Добијени резултати истраживања указују да Сурчин поседује могућности за развој излетничког туристичког производа фокусираног на: *city-break*, наутички туризам,

параглајдинг, јахање, пешачење, бициклизам, *paintball*, спортови на води-скијање, рафтинг, кајак, кану, лов, риболов, екотуризам, одрживи, рурални туризам, боравак у природи, специјалне, тематске туре, конгресе, манифестације, фестивале, конференције, изложбе, сајмове, карневале, науку, обилазак културно-историјских споменика, религијски туризам, образовни, културне, винске, гастрономске туре.

6. Закључак

Излетнички туризам у Србији имао је у прошлости дугу традицију. Као претечу данашњег одласка на излет могу се означити некадашња турска теферицања у природи, затим недељни пикници у црквеној порти, као и Ђурђевдански и Првомајски уранци. У периоду између два светска рата, а посебно у првим послератним годинама, пракса одласака на оближња излетишта у окружењу већих градова се није променила. Излетнички туристички производ на туристичком тржишту земље није ограничен сезоном, те као такав представља захвалан сегмент туристичке понуде. Координисан развој излетничког туристичког производа на туристичком тржишту подразумева примену маркетиншких активности како на макронивоу, односно макроплану или нивоу читаве земље, тако и на локалном или микронивоу, када је реч о градским општинама, као саставним деловима геопростора градова.

Најмлађа београдска општина, некада неразвијени приградски део престонице, а данас седамнаеста градска општина, креирањем специфичног излетничког туристичког производа успешно се позиционирала на туристичком тржишту главног града Србије. Очуван биодиверзитет, аутентично рурално подручје Доњег Срема, занимљива културна баштина и традиционална гостољубивост локалног становништва, неке су од добро искоришћених предуслова за развој излетничког туризма на подручју сурчинске општине. Излети, екскурзије, кратка тематска разгледања и крстарења представљају важан сегмент туристичке понуде *city-break* туризма града, захваљујући чему излетнички туристички производ општине Сурчин доприноси развоју градског туризма на туристичком тржишту Београда. Добијени резултати спроведеног истраживања представљају полазну основу у идентификовању главних недостатака и проблема које је потребно отклонити и утврђивању будућих акција и праваца њиховог деловања када је у питању развој излетничког туристичког производа општине Сурчин. Научни допринос раду дала је и успешна примена статистичких метода, што рад чини вреднијим и прилагодљивијим за практично коришћење добијених резултата. Практични допринос рада огледа се у скретању пажње стручне јавности и запослених у институцијама јавног сектора и њиховог усмеравања на будући развој излетничког туризма на подручју Градске општине Сурчин у Београду. Предлог за будући период је да се изврши свеобухватно истраживање у дужем временском периоду, које би обухватило истраживање са проширеним узорком излетника који су укључени у туристичка кретања Сурчина, чиме ће се допринети позиционирању Сурчина на излетничком тржишту Београда.

Литература

1. Ashworth, G. & Page, S. J. (2011). Urban tourism research: Recent progress and current paradoxes, *Tourism Management*, 32, 1-15.
2. Вујовић, С. & Цвијановић, Д. & Штетић, С. (2012). *Дестинацијски концепт развоја туризма*, Монографија, Институт за економику пољопривреде, Београд.
3. Vukonić, B. (1993). *Turističke agencije*. Zagreb: Školska knjiga.
4. Garača, V. & Obradović, S. (2006). *Neke specifičnosti izletničkog turizma*, Zbornik radova Departmana za geografiju, turizam i hotelijerstvo 35/2006.
5. Ђатовић, Д. & Лековић, М. (2015). *Макроекономски показатељи међународног туризма Републике Србије*. ХиТ менаџмент, Год. 3(2): 47-58. Универзитет у Крагујевцу, Факултет за хотелијерство и туризам у Врњачкој Бањи, Врњачка Бања.
6. Група аутора (2007). *Просторни план Градске општине Сурчин*. Центар за планирање урбаног развоја, Сурчин.
7. Група аутора (2012). *Стратегија одрживог развоја Градске општине Сурчин 2012-2021*, Београд.
8. Jafari, J. (2000). *Encyclopedia of Tourism*, London □ New York: Routledge.
9. Klaić, N. & Anić, Š. & Domović, Ž. (1999). *Rječnik stranih riječi*, Zagreb: Sani-Plus.
10. Лазић, Л. & Кошић, К. (2004). *Туристичка географија*, Природно-математички факултет, Департман за географију, туризам и хотелијерство, Нови Сад.
11. Милић, В. (2014). *Културно историјско наслеђе градске општине Савски венац као основа за развој туризма*. ХиТ менаџмент, Год. 2(2): 85-94. Универзитет у Крагујевцу, Факултет за хотелијерство и туризам у Врњачкој Бањи, Врњачка Бања.
12. Page, S. J. (2010). *Urban tourism: Evaluating tourists` experience of urban places*, In: Ryan, S., *The tourist experience*, 2nd edition, pp. 112-136, Cengage Learning, Andover.
13. Schofield, P. (2011). *Urban tourism and small business*, In: Douglas, N. & Derett, R. *Special Interest Tourism*, pp. 432-450, John Wiley □ Sons Australia, Milton.
14. Smith, M. & Macleod, N. & Robertson, M. (2010). *Key Concepts in Tourist Studies*, SAGE, London, pp. 124.
15. Спасић, В. (2004). *Пословање туристичких агенција и организатора путовања*, Л И, Београд.
16. Станић, С. (2010). *Значај и организација излетничког туризма у туристичкој понуди Србије*, Мастер рад, Географски факултет, Универзитет у Београду.
17. Станић, С. (2013). *Анализе територијалног развоја туризма на подручју ГО Сурчин*, Семинарски рад, Докторске академске студије трећег степена, Географски факултет Универзитета у Београду, Катедра за Туризмологију.
18. Stanić, S. & Dražić, Z. (2013). *The Relationship between Natural and Cultural Resources in the Function of the Tourism Offer Development in Surčin Municipality*, International Conference – Contemporary Trends in Tourism and Hospitality - СТТН 2013, Novi Sad, pp. 587-598.
19. Stanić, S. & Pavlović, S. (2014). *Thematic Forms of Tourism in the Offer of Travel Agencies in Belgrade*, Conference Proceedings, 2nd Belgrade International

- Tourism Conference – Thematic Tourism in a Global Environment: Advantages, Challenges and Future Developments – BITCO 2014, College of Tourism, Belgrade, ISBN 978-86-82371-66-3, pp. 531-542.
20. Stanić, Jovanović, S. (2015). *Edukativna uloga ekskurzionog turizma*, Turističko poslovanje br. 15, Visoka turistička škola strukovnih studija, Beograd, str. 125-133.
 21. Stanić, Jovanović, S. (2015). *Small Form Tourism - Contemporary Trend and Durable Development Opportunity, Case Study of Surčin Tourist Destination*, Quaestus Multidisciplinary Research Journal, No. 6/April 2015, Faculty of Management in Tourism and Commerce Timisoara, Dimitrie Cantemir Cristian University, Timisoara, Romania, ISSN-L 2285 – 424X, pp. 214-230.
 22. Станић Јовановић, С. & Јовичић, Д. & Дражић, З. (2015). *Основе за развој туризма на подручју најмлађе београдске општине (Сурчин)*, Књига апстраката, 4. СРПСКИ КОНГРЕС ГЕОГРАФА, Копаоник, ISBN 978-86-6283-029-6, стр. 231.
 23. Shaw, G. & Williams, A.M. (1994). *Critical issues in tourism: a geographical perspective*. Oxford.
 24. Штетић, С. (2003). *Водичка служба у туризму*, Л И, Београд.
 25. Štetić, S. & Todorović, M. (2010). *City centres as a challenge in tourist offer*, International Conference on tourism, Opatija.
 26. Štetić, S. & Šimičević, D. & Stanić, S. (2011). *Same-day trips - a chance of urban destination development*, International Scientific Congress - The influence of tourism on economic development, Skopje, Macedonia, UTMS Journal of Economics 2 (2): 113–124.
 27. Štetić, S. & Stanić, S. (2014). *Capital Increase of Nautical Village „Pearl“ - Prospects for Foreign Investments and Opportunities for Tourism Promotion in Surčin Urban Municipality*, Thematic Proceedings from International Conference – Possibilities and Perspectives for Foreign Direct Investments in the Republic of Serbia, Institute of International Politics and Economics, Belgrade, pp. 438-458.

Примљено: 24.11.2015. Прихваћено: 11.12.2015.